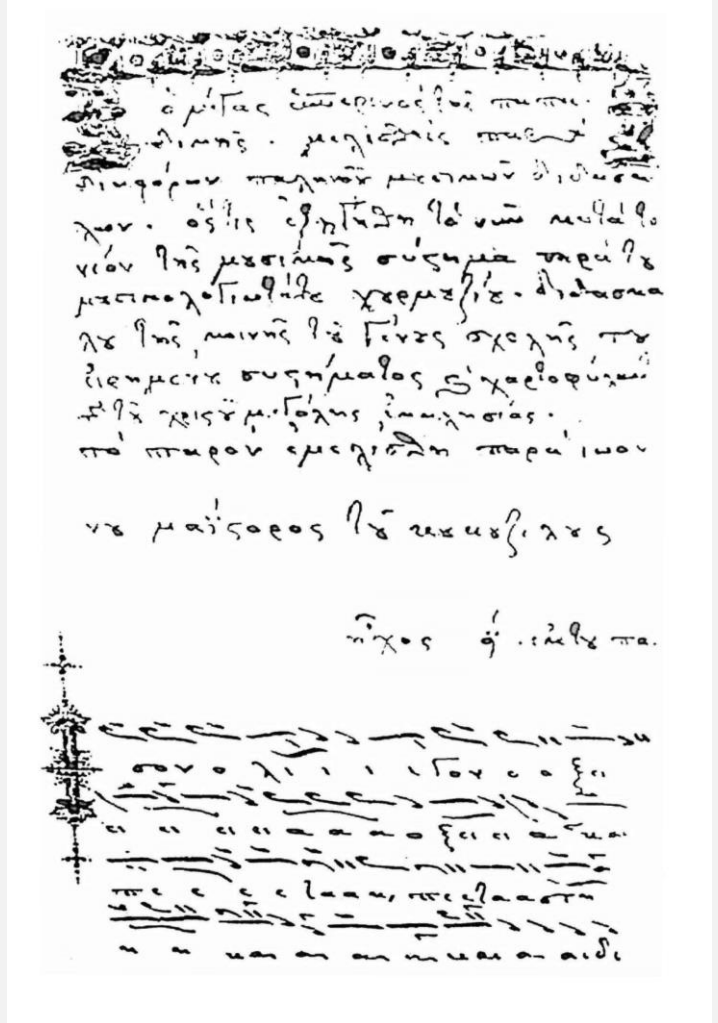


ΑΧΙΛΛΕΑΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗΣ

«ΣΗΜΑΔΙΑ, ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΚΑΤ' ἮΧΟΝ».
«ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ»,
ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΪΣΤΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΚΟΥΚΟΥΖΕΛΗ.
ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.

ΧΟΡΟΣ ΨΑΛΤΩΝ

«Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης»



Ἡ ὑπὸ Χουρμουζίου τοῦ Χαρτοφύλακος ἐξήγησις τοῦ ἰδίου μελοποιήματος λαμβάνεται ἀπὸ τὸν αὐτόγραφο τοῦ ἐξηγητῆ κώδικα ΜΠΤ 703 (Παπαδική, τόμος Α', Ἑσπερινός, ἔτους 1818), φφ. 1^ο-10^ο: Ὁ Μέγας Ἑσπερινὸς τῆς Παπαδικῆς, μελισθεὶς παρὰ διαφόρων μουσικῶν διδασκάλων, ὅστις ἐξηγήθη τὸ νῦν κατὰ τὸ νέον τῆς μουσικῆς σύστημα παρὰ τοῦ μουσικολογιατάτου Χουρμουζίου, διδασκάλου τῆς κοινῆς τοῦ γένους Σχολῆς τοῦ εἰρημένου συστήματος καὶ Χαρτοφύλακος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. τὸ παρὸν, ἐμελίσθη παρὰ Ἰωάννου Μαϊστοροῦ τοῦ Κουκουζέλου ἤχος α' Ἰσον, ὀλίγον, ὀξεῖα καὶ πεταστή

Ἡ κατὰ τὴν παλαιὰ μέθοδο σημειογραφίας καταγραφὴ τοῦ ἰδίου μελοποιήματος λαμβάνεται ἀπὸ τὸν αὐτόγραφο Πέτρου τοῦ Βυζαντινοῦ κώδικα ΒΚΨ 223Α (ἀχρόνιστη Ἀνθολογία, πάντως τοῦ 2^{ου} μισοῦ τοῦ 18^{ου} αἰ.), φφ. 1^ο-4^ο: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγά τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ, ποιηθέντος παρὰ διαφόρων ποιητῶν, παλαιῶν τε καὶ νέων, καὶ ἐξηγηθέντος παρὰ τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου λαμπαδαρίου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κυρίου Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου. τὸ παρὸν, κύριον Ἰωάννου Μαϊστοροῦ ἤχος α' Ἰσον, ὀλίγον, ὀξεῖα καὶ πεταστή

Αυτό τὸ ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον μελοποίημα, τὸ κοινῶς γνωστὸ ὡς «**Μέγα Ἴσον**», τὸ ὁποῖο μᾶς ἔχει ἐπιδαψιλευθεῖ πρὸς μελέτη ἀπὸ τὸν μαῖστορα μελοποιό του, ἔχει ἤδη ἀρκούντως ἀπασχολήσει τὴ βυζαντινομουσικολογικὴ ἔρευνα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alexandru Maria, “Koukouzeles’ *Mega Ison*. Ansätze einer kritischen Edition.” *Cahiers de l’Institut du Moyen Âge grec et latin* 66 (1996), 3-23.

Αλεξάνδρου Μαρία, *Παλαιογραφία Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Μουσικολογικές & καλλιτεχνικές αναζητήσεις*, ΣΕΑΒ 2017, σσ. 544-561.

____ «Τὸ Μέγα Ἴσον τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη. Αναζητώντας τὴν οκταηχία μέσα ἀπὸ ἓνα περίφημο διδακτικὸ ποίημα», *Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ μέσα ἀπὸ τὴν Νέα Μέθοδο Γραφῆς (1814-2014). Καθιέρωση-Προβληματισμοί-Προοπτικές. Πρακτικὰ Διεθνοῦς Μουσικολογικοῦ καὶ Ψαλτικοῦ Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη (30-Ὀκτωβρίου-1 Νοεμβρίου 2014)*, Ἁγιον Ὄρος 2021, σσ. 369-399.

Ἄντωνίου Σπυρίδων Στ., *Εἰσαγωγή στὴ Θεωρία καὶ Μορφολογία τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ στὴ Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία*, Θεσσαλονίκη 2013, σσ. 505-538.

Στάθη Γρ. Θ., «Ἡ μέθοδος τῶν θέσεων τοῦ Ἰωάννου Κουκουζέλη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ της», *Byzantine Chant. Tradition and Reform. Acts of a Meeting held at Danish Institute at Athens 1993*, Athens 1997, σσ. 189-204.

Troelsgård Christian, “The Development of a Didactic Poem. Some remarks on the Ἴσον, ὀλίγον ὀξεῖα by Ioannes Glykys”, *Byzantine Chant. Tradition and Reform. Acts of a Meeting held at Danish Institute at Athens 1993*, Athens 1997, pp. 69- 85.

Ψάχος Κ.Α., *Ἡ παρασημαντικὴ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἥτοι ἱστορικὴ καὶ τεχνικὴ ἐπισκόπησις τῆς σημειογραφίας τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων μέχρι τῶν καθ’ ἡμῶν*, Αθήνα ²1978, πίν. ΙΘ’.

Ἐπιτελεστικές Ἐπιλογές I

- ❖ «Ἀποκάθαρση» ποιητικοῦ κειμένου ἀπὸ φιλολογικὲς διανθίσεις (ἐκτὸς εὐαρίθμων ἐξαιρέσεων), προκειμένου νὰ ἀπαριθμοῦνται μόνον τὰ ὀρισμένα [65] σημάδια τῆς ψαλτικῆς σημειογραφίας

Κείμενο (πρωτότυπο)

Ἴσον, Ὀλίγον, Ὀξεῖα, καὶ Πεταστή, καὶ Διπλῆ, Κράτημα, Κρατημοκατάβασμα, Τρομικόν, Στρεπτόν, Θές καὶ ἀπόθες, καὶ Θεματισμός, Ὅρθιον, σὺν τούτοις, Οὐράνισμα, Σεῖσμα, Ἀνατρίχισμα, Σύναγμα, Κύλισμα, Στραγγίσματα, Κροῦσμα, Ἄλλον, Ἀνάβασμα καὶ Κατάβασμα, Ὀμαλόν, Ψηφιστοκατάβασμα, Παρακάλεσμα, Ἀπορρόή, Ἀντικένωμα, Ἀντικενωκύλισμα, Ἀργοσύνθετον, Κολαφισμός, Κούφισμα, Κρατημοκούφισμα, Τρομικοπαρακάλεσμα, καὶ Παρακλητική, Σύρμα, καὶ ἕτερον, Δαρμός, τοῦτο λέγεται Ἀντικούντισμα, Χόρευμα, ἕτερον ὅμοιον, σύνθεσις τοῦ μεγάλου ἄσματος, ἕτερα σύνθεσις ἐξ αὐτῶν, ἕτερον Βυθογρόνθισμα, Κλάσματα ἀμφοτέρα, Χαιρετισμός, καὶ Βαρεῖα ὁμοῦ, Πίασμα, Ἠγάδιν, ὃ λέγεται Διπλοπέλασθον, Θέμα ἀπλοῦν, τέλος στιχηροῦ ἐν ταύτῳ, Βαρύς, ἕτερος Βαρὺς τετράφωνος, Ἀνάσταμα, Δαρτά, ταῦτα πάντα μετὰ Ἐπεγέρματος, Σταυρός, Ἀνάπαυμα, Σήμερον, Γορθμός, Διπλοπέταστον, Φθορά, Ἐναρξίς, Γοργόν, Ἀργόν, καὶ πρόσχες μαθητά, πνεύματα τέσσαρα, ἑπτὰ φωναὶ διπλασμός, καὶ τρία κρατήματα, ἐντέχνως συντεθέντα, παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη καὶ Μαῖιστορος.

Ἀξιολογεῖται βάσει τῶν κωδίκων ΕΒΕ 2458 (Ἀκολουθία, ἔτους 1336), φφ. 3r-4v, ΒΚΨ 223Α (ἀχρόνιστη Ἀνθολογία, πάντως τοῦ 2^{ου} μισοῦ τοῦ 18^{ου} αἰ., χφ. Πέτρου τοῦ Βυζαντίου), φφ. 1r-4r & ΜΠΤ 703 (Παπαδική, τόμος Α΄, Ἐσπερινός, ἔτους 1818, χφ. Χουρμουζίου τοῦ Χαρτοφύλακος), φφ. 1r-10r.

Κείμενο (επεξεργασμένο)

Ἴσον, Ὀλίγον, Ὀξεῖα, **καὶ** Πεταστή, **καὶ** Διπλῆ, Κράτημα, Κρατημοκατάβασμα, Τρομικόν, Στρεπτόν, Θές καὶ ἀπόθες, **καὶ** Θεματισμός, Ὀρθιον, σὺν τούτοις, Οὐράνισμα, Σεῖσμα, Ἀνατρίχισμα, Σύναγμα, Κύλισμα, Στραγγίσματα, Κροῦσμα, ἄλλον, Ἀνάβασμα καὶ Κατάβασμα, Ὀμαλόν, Ψηφιστοκατάβασμα, Παρακάλεσμα, Ἀπορρόή, Ἀντικένωμα, Ἀντικενωκύλισμα, Ἀργοσύνθετον, Κολαφισμός, Κούφισμα, Κρατημοκούφισμα, Τρομικοπαρακάλεσμα, **καὶ** Παρακλητική, Σύρμα, **καὶ** ἕτερον, Δαρμός, τοῦτο λέγεται Ἀντικούντισμα, Χόρευμα, ἕτερον ὅμοιον, σύνθεσις τοῦ μεγάλου ἄσματος, ἕτερα σύνθεσις ἐξ αὐτῶν, **ἕτερον** Βυθογρόνθισμα, Κλάσματα ἀμφοτέρα, Χαιρετισμός, **καὶ** Βαρεῖα **ὁμοῦ**, Πίασμα, Ἥχάδιν, ὃ λέγεται Διπλοπέλασθον, Θέμα ἀπλοῦν, τέλος στιχηροῦ ἐν ταύτῳ, Βαρύς, **ἕτερος** Βαρύς τετράφωνος, Ἀνάσταμα, Δαρτά, ταῦτα πάντα μετὰ Ἐπεγέρματος, Σταυρός, Ἀνάπαυμα, Σήμερον, Γορθμός, Διπλοπέταστον, Φθορά, Ἐναρξίς, Γοργόν, Ἀργόν, **καὶ** πρόσχες μαθητά, πνεύματα τέσσαρα, ἑπτὰ φωναὶ διπλασμός, **καὶ** τρία κρατήματα, ἐντέχνως συντεθέντα, παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη καὶ Μαῖστορος.

Ὀκτώ (8) συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι [: **καί**]

Δύο (2) ἐπιμεριστικὲς ἀντωνυμίες [: **ἕτερος/ἕτερον**]

Ἐνα (1) ἐπίρρημα [: **ὁμοῦ**]

Δομή-Κατάτμηση

ΗΧΟΣ Α΄

- 1 Ίσον,
- 2 Όλιγον,
- 3 Όξεϊα,
- 4 Πεταστή,
- 5 Διπλῆ,
- 6 Κράτημα,
- 7 Κρατημοκατάβασμα,
- 8 Τρομικόν,
- 9 Στρεπτόν,
- 10 Θές και απόθες,

ΗΧΟΣ Β΄

- 11/1 Θεματισμός,
- 12/2 Ὅρθιον, **σὺν τούτοις**,
- 13/3 Οὐράνισμα,
- 14/4 Σεΐσμα,
- 15/5 Ἀνατρίχισμα,
- 16/6 Σύναγμα,
- 17/7 Κύλισμα,
- 18/8 Στραγγίσματα,

ΗΧΟΣ Γ΄

- 19/1 Κροῦσμα,
- 20/2 **ἄλλον** [Κροῦσμα],

ΗΧΟΣ Δ΄

- 21/1 Ἀνάβασμα και Κατάβασμα,
- 22/2 Ὅμαλόν,
- 23/3 Ψηφιστοκατάβασμα,
- 24/4 Παρακάλεσμα,
- 25/5 Ἀπορρόή,
- 26/6 Ἀντικένωμα,
- 27/7 Ἀντικενωκύλισμα,

Ἐμπρόθετος ἐπιρρηματικός προσδιορισμός [12: σὺν τούτοις]

Ἐπιμεριστική ἀντωνυμία [20: ἄλλον]

ΗΧΟΣ ΠΛ. Α΄

28/1 Ἀργοσύνθετον,

29/2 Κολαφισμός,

30/3 Κούφισμα,

31/4 Κρατημοκούφισμα,

32/5 Τρομικοπαρακάλεσμα,

33/6 Παρακλητική,

ΗΧΟΣ ΠΛ. Β΄

34/1 Σύρμα,

35/2 **ἕτερον** [Σύρμα],

36/3 Δαρμός,

37/4 **τοῦτο λέγεται** Ἀντικούντισμα,

38/5 Χόρευμα,

39/6 **ἕτερον** [Χόρευμα] **ὄμοιον, σύνθεσις τοῦ μεγάλου ἄσματος,**

40/7 **ἑτέρα σύνθεσις ἐξ αὐτῶν** [τῶν Χορευμάτων],

41/8 Βυθογρόνθισμα,

42/9 Κλάσματα **ἀμφοτέρα,**

43/10 Χαιρετισμός,

44/11 Βαρεῖα,

45/12 Πίασμα,

46/13 Ἠγάδιν, **ὃ λέγεται** Διπλοπέλασθον,

47/14 Θέμα ἀπλοῦν,

48/15 **τέλος στιχηροῦ ἐν ταύτῳ,**

ΗΧΟΣ ΒΑΡΥΣ

49/1 Βαρύς,

50/2 Βαρύς τετράφωνος,

51/3 Ἀνάσταμα,

52/4 Δαρτά,

53/5 **ταῦτα πάντα μετὰ** Ἐπεγέρματος,

Ἐπιμεριστικὲς ἀντωνυμίες [35, 39: ἕτερον | 40: ἑτέρα | 42: ἀμφοτέρα]
Ἐπεξηγηματικὲς φράσεις: (αὐτόνομες [39, 40, 48: δηλωτικὲς θέσεων]
& **παρένθετες** [37, 46, 53])

ΗΧΟΣ ΠΛ. Δ΄

54/1 Σταυρός,

55/2 Άνάπαυμα,

56/3 Σήμερον,

57/4 Γορθμός,

58/5 Διπλοπέταστον,

59/6 Φθορά,

60/7 Έναρξις,

61/8 Γοργόν,

62/9 Άργόν,

πρόσχες μαθητά,

63/10 πνεύματα τέσσαρα,

64/11 έπτά φωναι διπλασμός,

65/12 τρία κρατήματα,

έντέχνως συντεθέντα,

ΗΧΟΣ Α΄

παρά Ίωάννου τοῦ Κουκουζέλη και Μαΐστορος.

Ἐπιτελεστικές Ἐπιλογές II

- ❖ Προσθήκη χρόνων στὰ ἀρχοτελεύτια τῶν ἐπιμέρους θέσεων, πρὸς ἐρμηνευτική «αὐτονόμησή» τους
- ❖ Ἑρμηνεία ὁμοῦ, κυρίως στὰ ἐναπομείναντα «φιλολογικὰ τμήματα» ἀλλὰ καὶ σὲ εὐάριθμα σημεῖα τοῦ ποιητικοῦ κειμένου τοῦ μαθήματος, ὅπου κρίθηκε σκόπιμο νὰ ἀποτυπωθεῖ «φωνητικὴ ὑπογράμμιση» πρὸς ἐρμηνευτικὴ ἔμφαση
- ❖ Παρέμβαση, ἄπαξ, μονοφωνάρη, ἀπομιμουμένη τὴν ἐμφατικὴ νουθεσία τοῦ διδασκάλου

Δομή-Κατάτμηση

ΗΧΟΣ Α΄

- 1 Ίσον,
- 2 Όλιγον,
- 3 Όξεϊα,
- 4 Πεταστή,
- 5 Διπλῆ,
- 6 Κράτημα,
- 7 Κρατημοκατάβασμα,
- 8 Τρομικόν,
- 9 Στρεπτόν,
- 10 Θές και απόθες,

ΗΧΟΣ Β΄

- 11/1 Θεματισμός,
- 12/2 Ὅρθιον, **σὺν τούτοις**,
- 13/3 Οὐράνισμα,
- 14/4 Σεῖσμα,
- 15/5 Ἀνατρίχισμα,
- 16/6 Σύναγμα,
- 17/7 Κύλισμα,
- 18/8 Στραγγίσματα,

ΗΧΟΣ Γ΄

- 19/1 Κροῦσμα,
- 20/2 **ἄλλον** [Κροῦσμα],

ΗΧΟΣ Δ΄

- 21/1 Ἀνάβασμα και Κατάβασμα,
- 22/2 Ὁμαλόν,
- 23/3 Ψηφιστοκατάβασμα,
- 24/4 Παρακάλεσμα,
- 25/5 Ἀπορρόή,
- 26/6 Ἀντικένωμα,
- 27/7 Ἀντικενωκύλισμα,

Ἐμπρόθετος ἐπιρρηματικός προσδιορισμός [12: σὺν τούτοις]

Ἐπιμεριστική ἀντωνυμία [20: ἄλλον]

ΗΧΟΣ ΠΛ. Α΄

28/1 Ἀργοσύνθετον,

29/2 Κολαφισμός,

30/3 Κούφισμα,

31/4 Κρατημοκούφισμα,

32/5 Τρομικοπαρακάλεσμα,

33/6 Παρακλητική,

ΗΧΟΣ ΠΛ. Β΄

34/1 Σύρμα,

35/2 **ἕτερον** [Σύρμα],

36/3 Δαρμός,

37/4 **τοῦτο λέγεται** Ἀντικούντισμα,

38/5 Χόρευμα,

39/6 **ἕτερον** [Χόρευμα] **ὄμοιον, σύνθεσις τοῦ μεγάλου ἄσματος,**

40/7 **ἑτέρα σύνθεσις ἐξ αὐτῶν** [τῶν Χορευμάτων],

41/8 Βυθογρόνθισμα,

42/9 Κλάσματα **ἀμφότερα,**

43/10 Χαιρετισμός,

44/11 Βαρεῖα,

45/12 Πίασμα,

46/13 Ἠγάδιν, **ὃ λέγεται** Διπλοπέλασθον,

47/14 Θέμα ἀπλοῦν,

48/15 **τέλος στιχηροῦ ἐν ταύτῳ,**

ΗΧΟΣ ΒΑΡΥΣ

49/1 Βαρύς,

50/2 Βαρύς τετράφωνος,

51/3 Ἀνάσταμα,

52/4 Δαρτά,

53/5 **ταῦτα πάντα μετὰ** Ἐπεγέρματος,

Ἐπιμεριστικὲς ἀντωνυμίες [35, 39: ἕτερον | 40: ἑτέρα | 42: ἀμφότερα]
Ἐπεξηγηματικὲς φράσεις: (αὐτόνομες [39, 40, 48: δηλωτικὲς θέσεων]
& **παρένθετες** [37, 46, 53])

ΗΧΟΣ ΠΛ. Δ΄

54/1 Σταυρός,

55/2 Άνάπαυμα,

56/3 Σήμερον,

57/4 Γορθμός,

58/5 Διπλοπέταστον,

59/6 Φθορά,

60/7 Έναρξις,

61/8 Γοργόν,

62/9 Άργόν,

πρόσχες μαθητά,

63/10 πνεύματα τέσσαρα,

64/11 έπτά φωναι διπλασμός,

65/12 τρία κρατήματα,

έντέχνως συντεθέντα,

ΗΧΟΣ Α΄

παρά Ίωάννου τοῦ Κουκουζέλη και Μαΐστορος.

Ἐξηγητικές Ἀναλύσεις

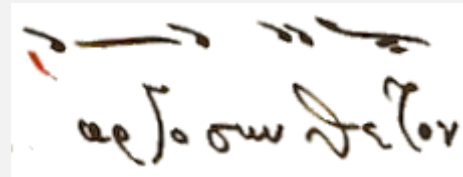


Ἐπιτελεστικές Ἀναλύσεις

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Καταληκτικές Γραμμές

(μὲ ὀξεῖα –ἀντικενουμένη ἤ/καὶ ψηφίζομένη– & συνδέσμους)



28: ἀργοσύνθετον



8 χρ.



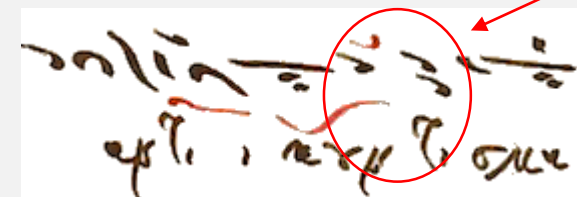
16 χρ.



48: τέλος στιχηροῦ



37: ἀντικούντισμα



έντὸς θέσης παρακλητικῆς
53: ἐπέγερμα

6 χρ.
α αυ τα α

8 χρ.
τα α α α α α τα α α α α αυ τα α α α

8 χρ.

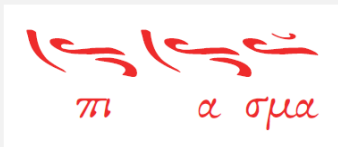
έντὸς θέσης παρακλητικῆς

α αν τα α α α

αν τα α α

Καταληκτικές Γραμμές

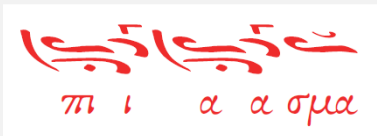
(μέ στραγγίσματα)



πιασμα



45: πιασμα



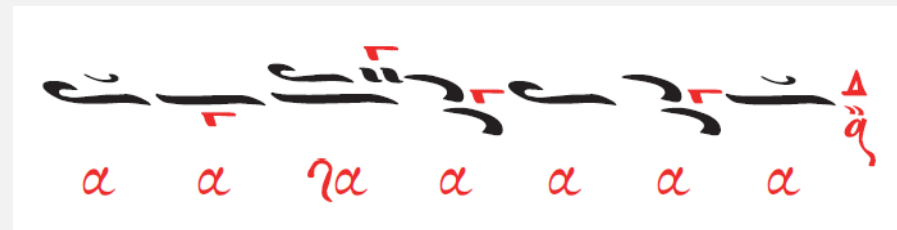
πιασμα



52: δαρτά



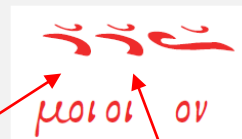
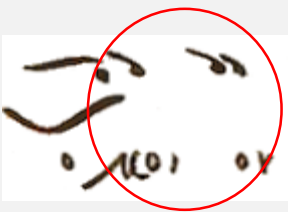
πιασμα



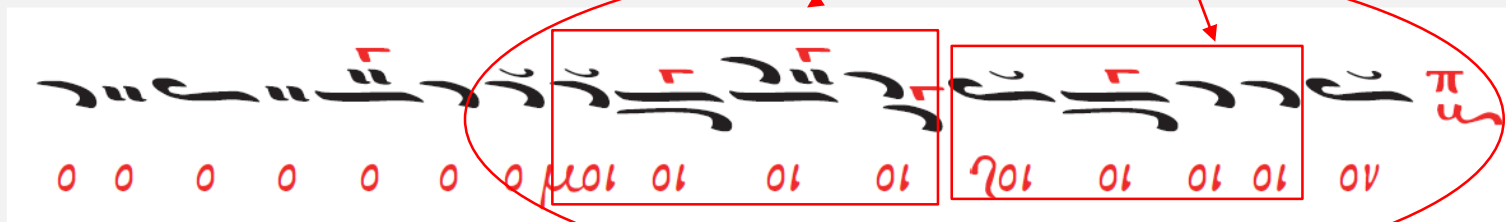
ααααααα

(μέ ψηφιζομένη δίφωνα όξεια & συνδέσμους)

39. Έτερον [χόρευμα] όμοιον



6 χρ.



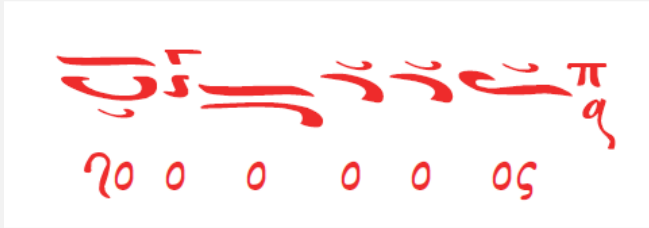
10 χρ.

Καταληκτικές Γραμμές

(ὅμοια, με ψηφιοζομένη δίφωνη ὀξεΐα & συνδέζμοις, ἐντὸς θέσης **θεματισμοῦ**)



29: κολαφισμός



12 χρ.



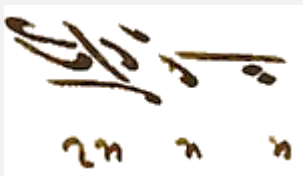
Καταληκτικές Γραμμές (μέ έπέγευμα)

53: έπέγευμα



(μέ άντικενούμενη πεταστή και βαρυνόμενη διπλαρόστροφο)

5: διπλή



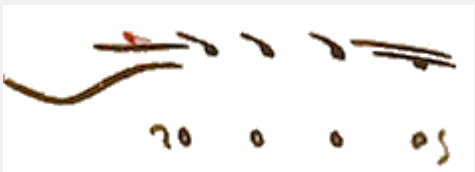
(μέ πίασμα)



51: άνάσταμα



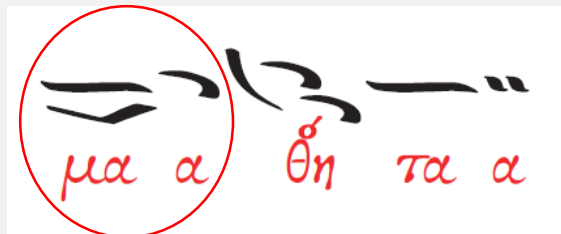
(μέ ψηφιζομένη όξεϊα)



57: γορθμός



πρόσχεσ μαθητά



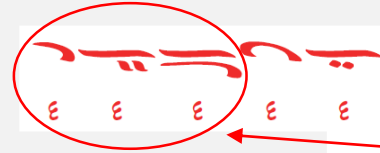
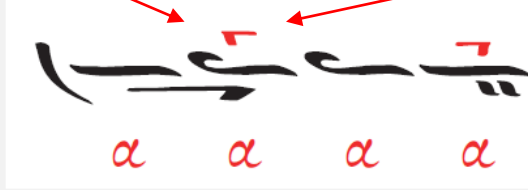
Λύγισμα

(μέ υποσημείωση τοῦ σημαδίου **λύγισμα** ὑπὸ ὑπερβατὴ δίφωνα ἀνάβαση)

(ἄνευ **λυγίσματος** πρὸ ὑπερβατῆς δίφωνης ἀνάβασης)



32: τρομικοπαρακάλεσμα



35: ἕτερον σύρμα



(ἄνευ **λυγίσματος** πρὸ κεντημάτων ὑποτασσόντων ὀξεῖα)



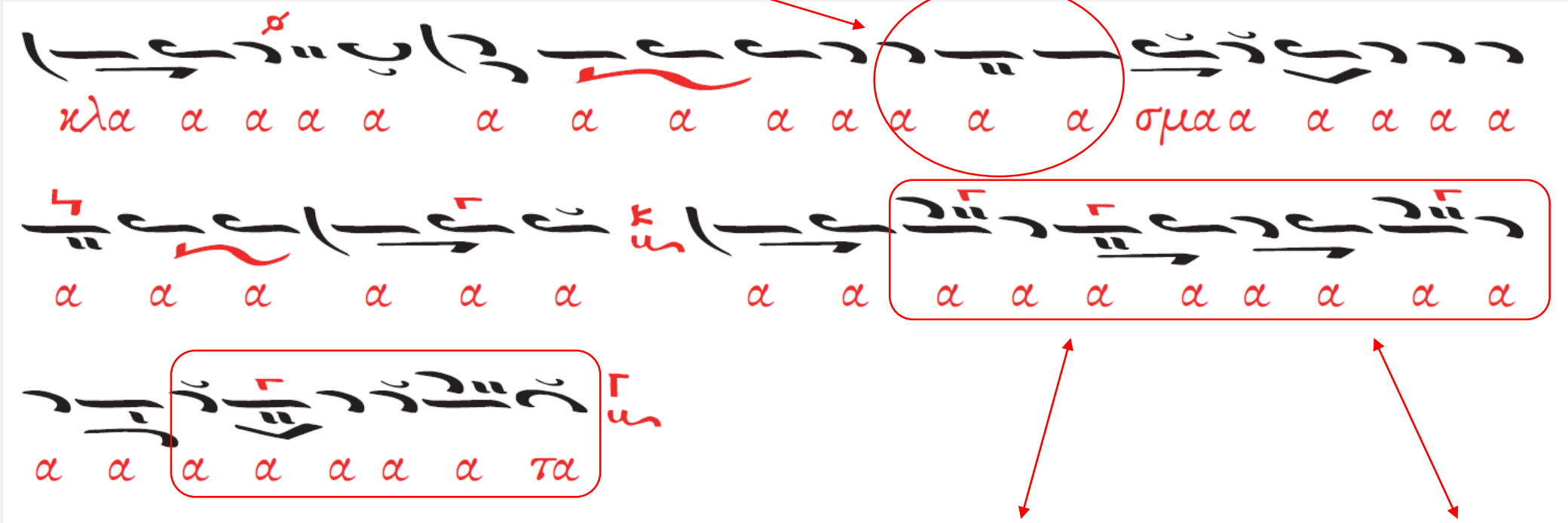
57: γορθμός



Λύγισμα



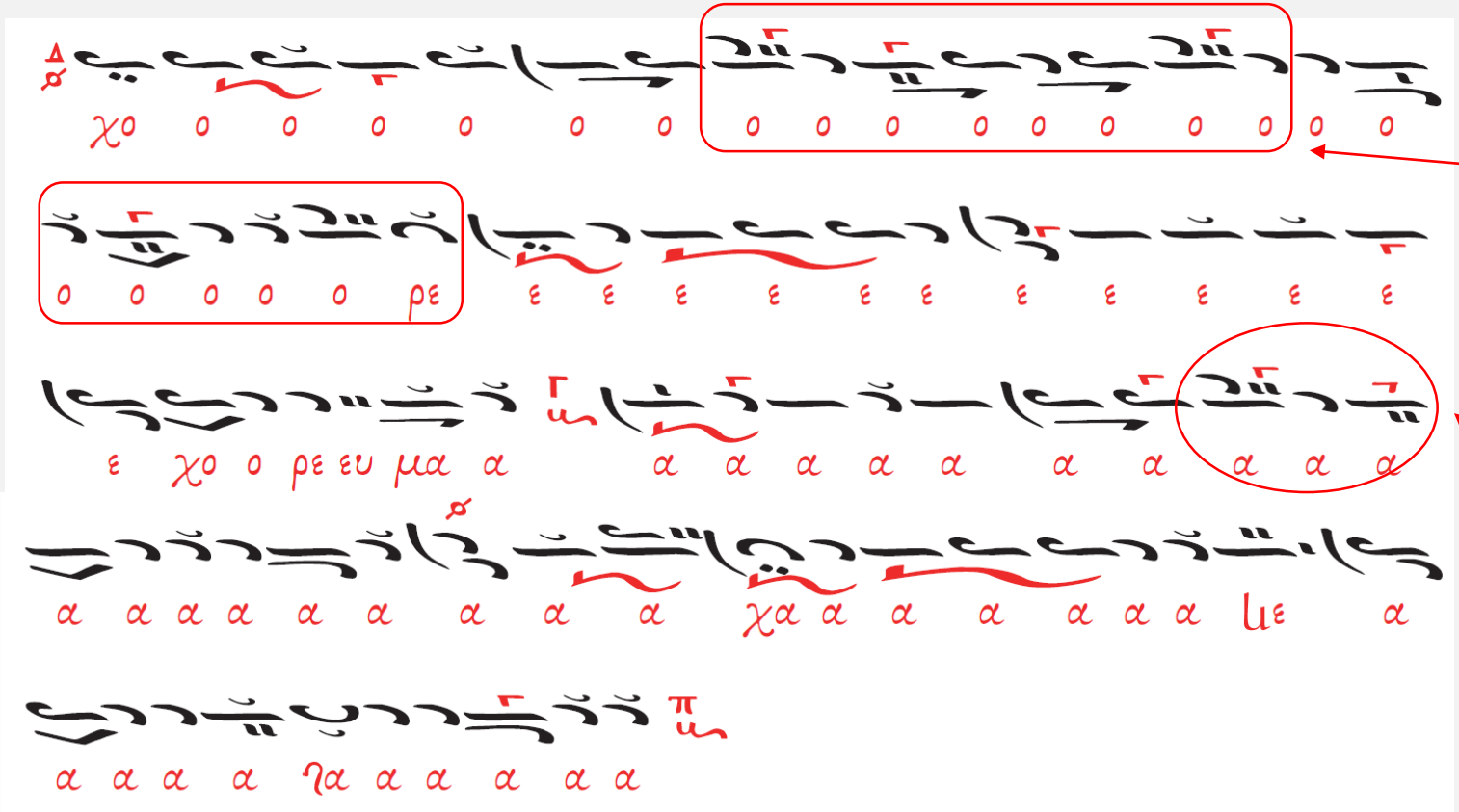
42: κλάσματα



Λύγισμα



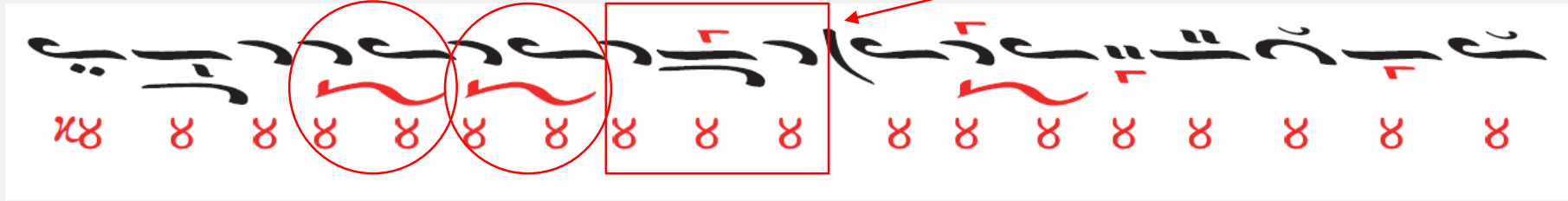
38: χόρευμα



Παρακάλεσμα



31: κρατημοκούφισμα



Όμαλόν

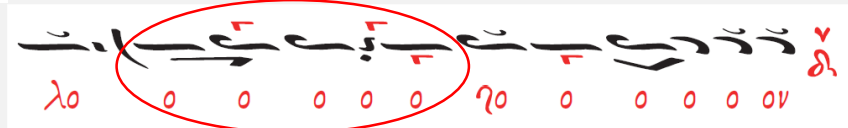


18: στραγγίσματα

42: κλάσματα



22: όμαλόν



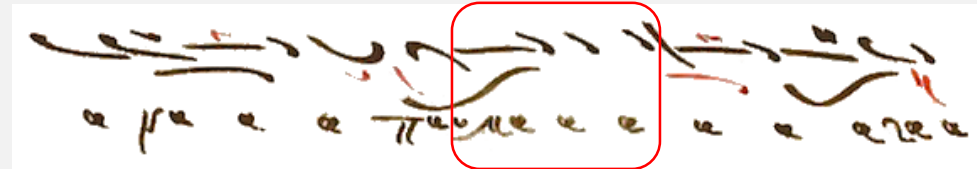
Όμαλόν



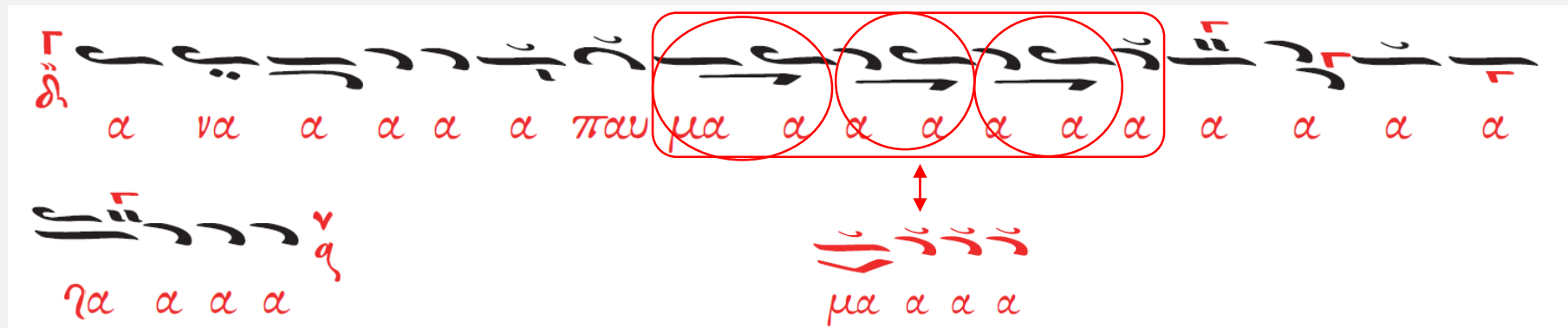
29: κολαφισμός



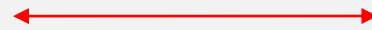
έντός θέσης κολαφισμοῦ



55: ανάπαυμα



Ἐξηγητικές Ἀναλύσεις



Ἐπιτελεστικές Ἀναλύσεις

- Για ἱστορικούς καὶ αἰσθητικούς, ἀλλὰ κυρίως γιὰ παιδαγωγικούς καὶ διδακτικούς λόγους, παραδίδονται διάσπαρτα καὶ σποραδικὰ καὶ ἀναγνωρίζονται ἀποσπασματικά καὶ περιστασιακά

ὄχι

- ✓ καινοφανῆ ἐρμηνευτικά φληναφήματα

ἢ

- ✓ προσωποπαγεῖς ἐπιτελεστικές πομφόλυγες

ἀλλὰ

- ✓ ἐπισήμανση, ἀλίευση, μελέτη, τῶν παραδεδομένων ἐξηγητικῶν ἀναλύσεων
- ✓ κατανόηση τῆς φιλοσοφίας (συνάφεια λόγου καὶ μέλους), τῆς ὄντολογίας (σημειογραφικὴ διατύπωση), τοῦ τεχνικοῦ μηχανισμοῦ λειτουργίας καὶ ἀνάπτυξής τους (θεωρητικὸ ὑπόβαθρο: θέση, ἦχος, βαθμίδα, κ.λπ.)

Μετατροπὴ τῆς χρήσης τους σὲ στερεοτυπικὴ καὶ ὁμοιόμορφα στὰ ἐνδειγμένα σημεῖα ἐπιτελούμενη, προκειμένου, κατὰ Γαβριὴλ τὸν ἱερομόναχο, **«οἱ ψάλλοντες εἶναι καὶ συνήθεις καὶ σχεδὸν προμελετηκότες ἕκαστος τὸ ἐκάστου κοινῶς, ἵνα συμφωνῶσι καὶ ἡδίων οὔτω φανείη ἢ ψαλτικῇ»**

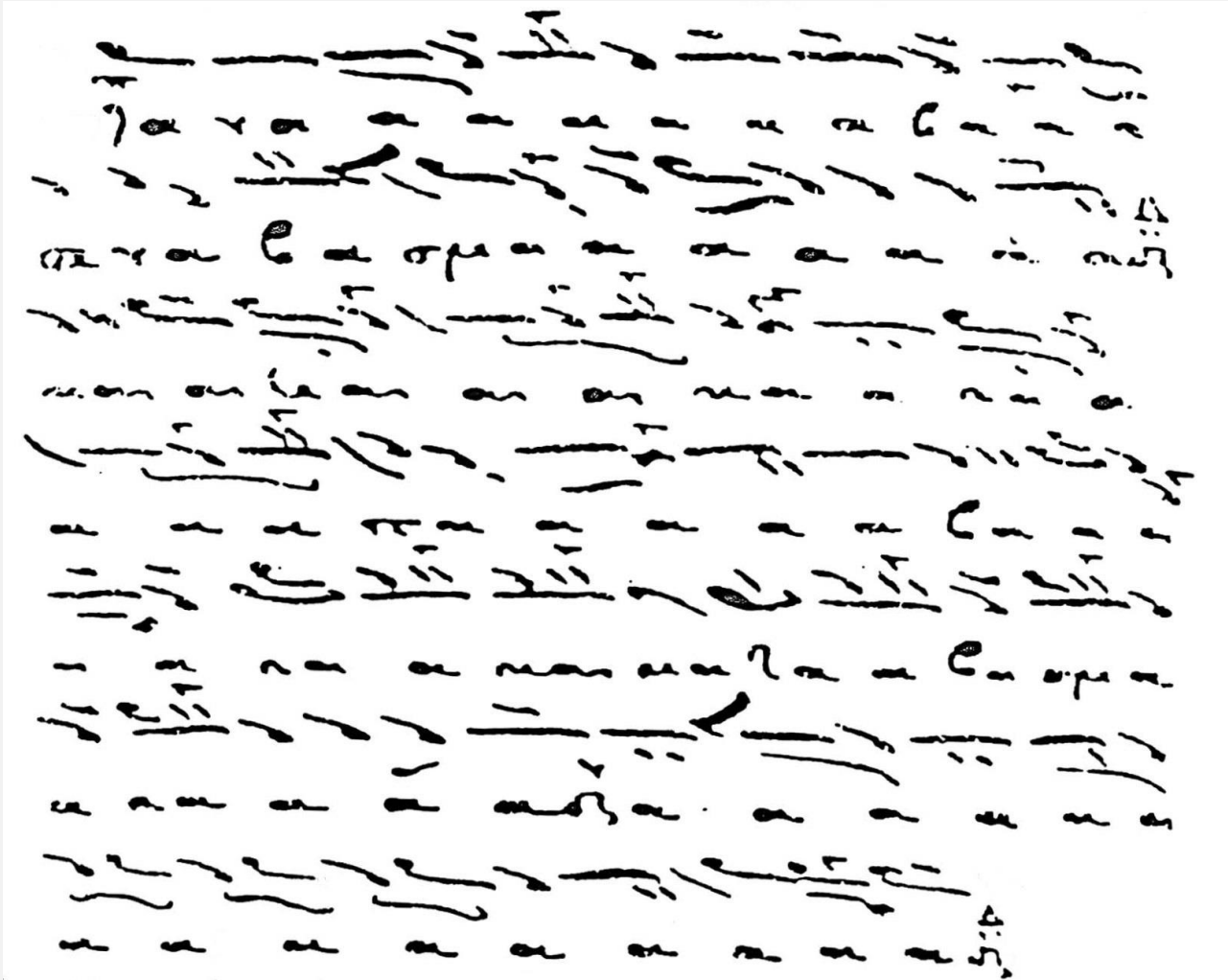
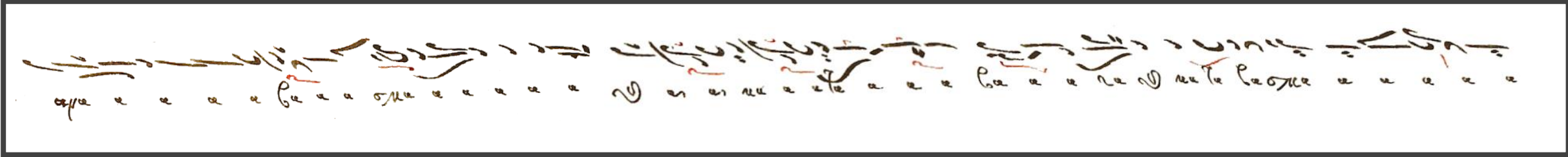
ΗΧΟΣ Γ'

Handwritten musical notation in black ink with red accents, possibly a specific rhythmic pattern or melodic line.

Handwritten musical notation in black ink, consisting of several lines of rhythmic notation with stems and flags.

Handwritten text in Arabic script, possibly a signature or a short phrase, enclosed in a rectangular box. The text is written in black ink with some red accents.

Handwritten text in Arabic script, possibly a signature or a short phrase, written in black ink. The text is arranged in two lines, with a large, dark, circular mark or smudge at the end of the first line.



Handwritten musical notation in a single line, featuring various rhythmic values and notes.

Handwritten musical notation consisting of multiple staves with notes and rests.

Handwritten text in a cursive script, possibly Persian or Urdu, with a red signature or mark.

Handwritten text in a cursive script, possibly Persian or Urdu, consisting of several lines of text.

Handwritten text in a cursive script, possibly Urdu or Persian, featuring a prominent signature and a series of smaller characters below it.

Handwritten text in a cursive script, possibly Urdu or Persian, consisting of multiple lines of text with a large, stylized initial or signature at the top.

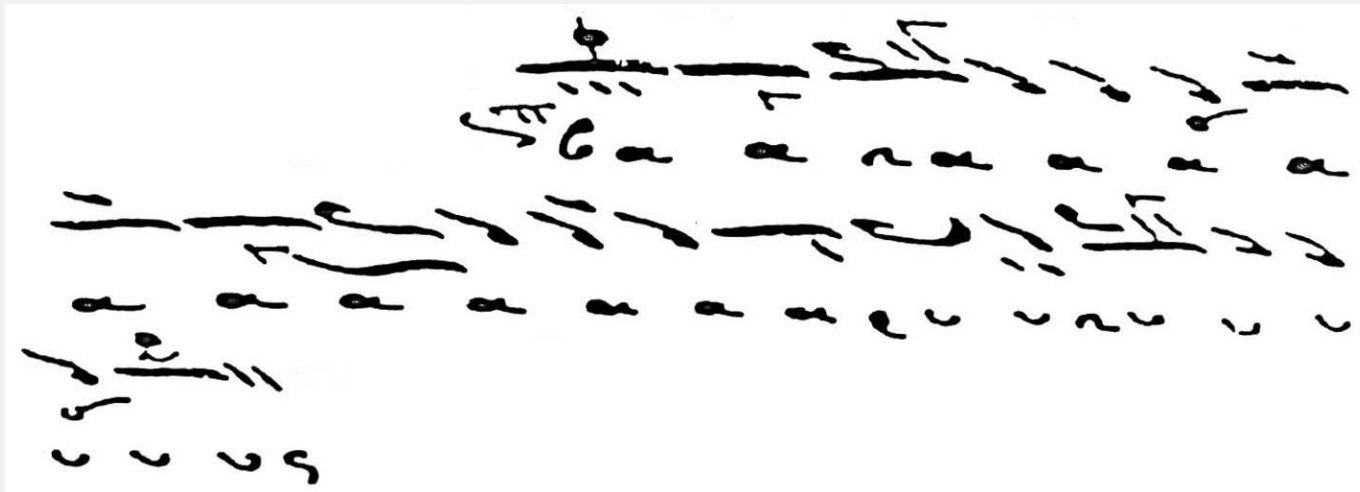
Μεταβολή κατὰ Γένος, κατὰ Ἦχον καὶ κατὰ Τόνον
«Ψευδο-Μαρτυρίες» | «Ψευδο-Ισοκρατήματα»
[«Εσφαλμένες μαρτυρίες» (“wrong signatures”)]



ΕΒΕ 2458, φ. 4r



ΒΚΨ 223Α, φ. 3v



ΜΠΤ 703, φ. 8r

[Βαρύς]

βαρύς

Βα α ρα α α α α α α α α α ρυ υ ρυ υ υ υ

βαρύς τετράφωνος

Βα α α α α α α α ρυ υ ρυ υ υ υ υ υ υ υ ε ε
 Βα α α α α α ρυ υς Βα α α ρυ υ υς τε ε ε Βα ρυ υς
 τε τρα α α α α α α α φω ω ω τε τρα φω ω νο ο ρο ο
 ος

ἀνάστημα

Α α α α α να α α α α α α α στα α α α α
 ρα α α α μα

[Βαρύς]

βαρύς

Βα α ρα α α α α α α α α α α ρυ υ ρυ υ υ υ

βαρύς τετράφωνος

Βα α α α α α α α ρυ υ ρυ υ υ υ υ υ υ υ ε ε
 ε Βα α α α α α ρυ υς Βα α α ρυ υ υς τε ε ε
 ε Βα ρυ υς τε τρα α α α α α α α φω ω ω τε τρα
 φω ω νο ο ρο ο ος

ἀνάστημα

Α α α α α να α α α α α α α στα α α α α
 ρα α α α μα

[Βαρύς]

βαρύς

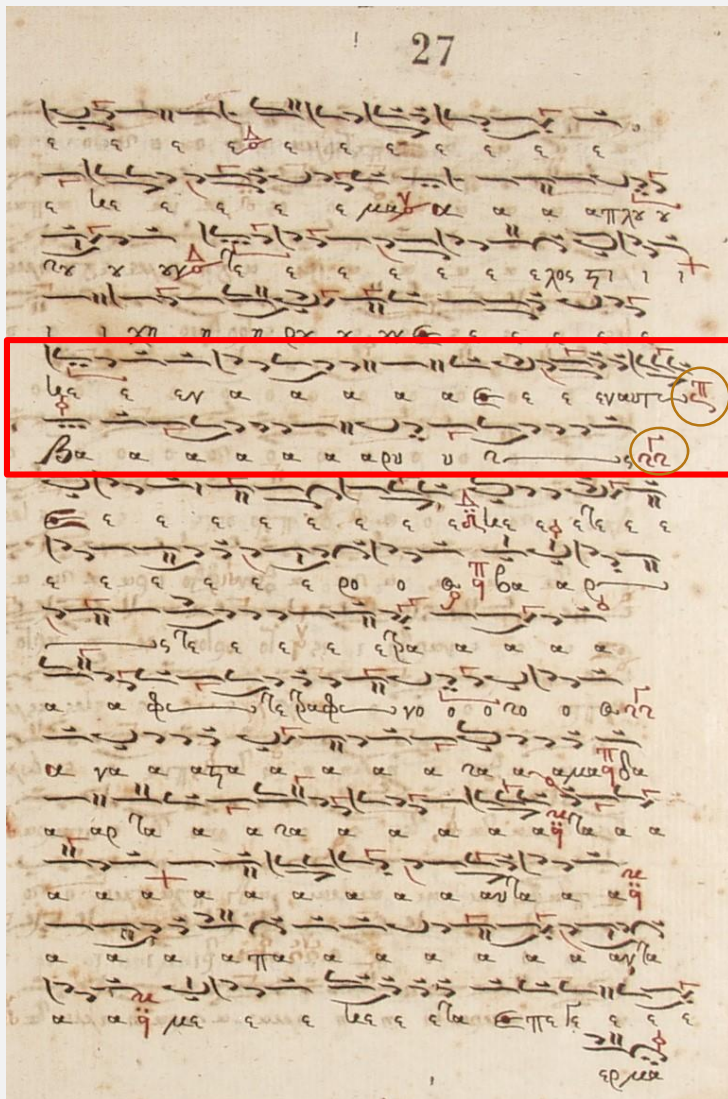
Βα α ρα α α α α α α α α α ρυ
 υ ρυ υ υ υς

βαρύς τετράφωνος

Βα α α α α α α ρυ υ ρυ υ υ υ
 υ υ υ λιε ε Βα α α α α ρυ υ υς
 Βα α α ρυ υ υς Τε ε ε Βα ρυ υς Τε τρα
 α α α α α α φω ω ω Τε τραφω ω νο
 ο ρο ο ος

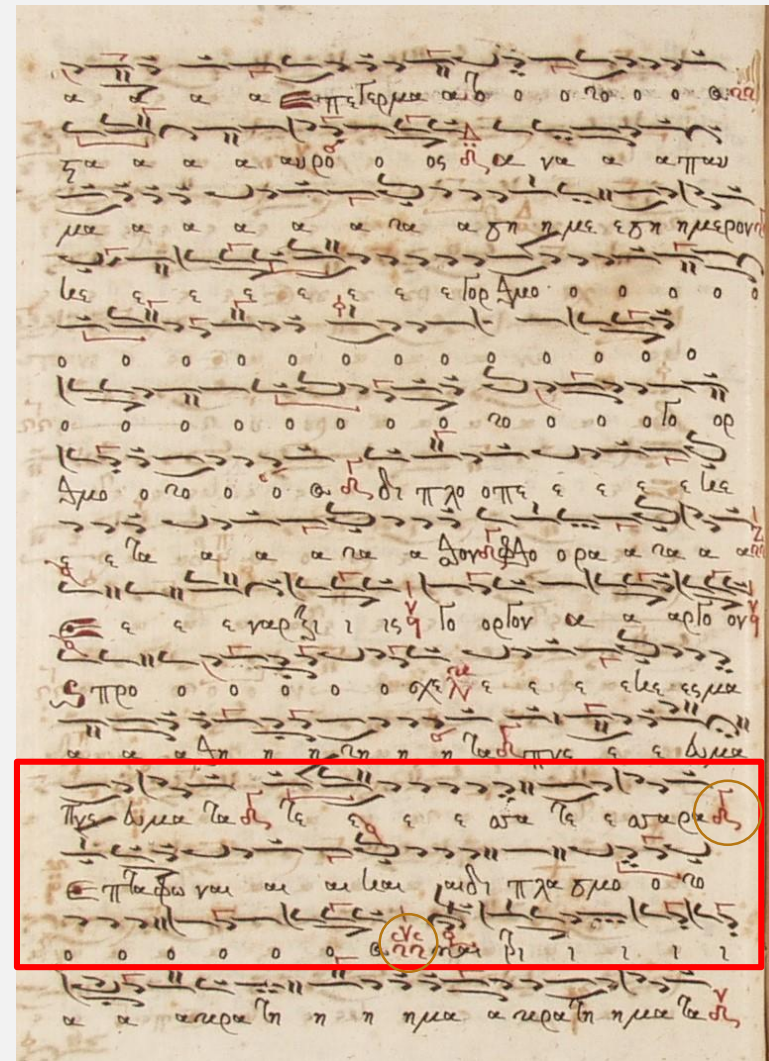
ἀνάστημα

Α α α α α να α α α α α α α στα
 α α α α ρα α α α μα



Παντ. 1026, 27r

Παντελεήμονος 1026 (τμήμα Ἀνθολογίας & ἐκλογή Στιχηραρίου, τοῦ 1838, σημειογραφία ἢ τῆς Νέας Μεθόδου), 23r-28r: Τὸ παρὸν ἐσυνθέθη παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου, ὀκτάρχηον καὶ ἔντεχνον, καλούμενον Μέγα Ἴσον, περιέχον τὰς δουλεύσεις τῶν τε σημαδοφώνων τῆς μουσικῆς καὶ φωνῶν καὶ τὰς ὀνομασίας τῶν θέσεων, ἐξηγήθη δὲ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐν μοναχοῖς ταπεινοῦ Ματθαίου Ἐφεσίου Βατοπαιδηνοῦ, εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων· ἄρχεται ἐκ τοῦ ἀΐχου Πα· Ἴσον, ὀλίγον, ὀξεῖα καὶ πεταστή & **Ξενοφῶντος 183** (τμήμα Ἀνθολογίας, ἀχρόνιστης, σημειογραφία ἢ τῆς Νέας Μεθόδου), 1r-9v: Τὸ παρὸν ἐσυνθέθη παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου, ὀκτάρχηον καὶ ἔντεχνον, καλούμενον Μέγα Ἴσον, περιέχον τὰς δουλεύσεις τῶν τε σημαδοφώνων τῆς μουσικῆς καὶ φωνῶν καὶ τὰς ὀνομασίας τῶν θέσεων, ἐξηγήθη δὲ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐν μοναχοῖς ταπεινοῦ Ματθαίου Ἐφεσίου Βατοπαιδηνοῦ, εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων· ἄρχεται ἐκ τοῦ ἀΐχου Πα· Ἴσον, ὀλίγον, ὀξεῖα καὶ πεταστή



Παντ. 1026, 27v

143 ΤΟ ΜΕΓΑΛΙΣΤΟΝ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΥΚΟΥΖΕΛΗ

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε κε ε ε ε
ε ε ε ε μα Α α α α πλ ς ς
η ς ς ς ν τε ε ε ε ε ε ε ε ε λος
στι ι ι ι ι χ η η η η ρ ς ς ς ε
ε ε ε ε ε κε ε ε ε εν α α α α α
α α ε ε ε ε εν τω ω ω βα α
α α α α α α ρυ υ υ ηυ υ υ υ υς
ε ε ε ε ε ε ε ε ε κε ε ε
τε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ρο ο ος
βα α ρυ υ υ υ υς τε ε ε ε ε ε τρα
α α α α α α α φω ω ω τε τρα

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΣ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΒΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ 146

εσσα τε ε σσα ρα Ε πτα φω ναι αι αι αι
και αι αι δι ι πλα α σμο ο ο ηο ο ο ο ο ο ο ο
ο ο ος και τρι ι ι ι ι ι ι ι ι
α α α κρα τη η η η η μα α ακρα τη η
μα τα εν τε ε ε ε ε ε κε ε ε γ
χως συ υ υ υν τε θε ε ε ε ε ε ε ε
ε εν τα α α α πα ρα α α α α
α Ι ι ι η ι ι ι ω ω ω ω ω ω ω
ω α α α α α νη ς ς ς ς ς
ς ς τα Κ ς κ ς ζε ε ε ε ε ε λ ς και
αι μα α α α α α α α ι ι ι ι

Handwritten cursive script, likely Greek, with red annotations indicating stroke order and direction.

Handwritten cursive script, likely Greek, with red annotations indicating stroke order and direction.



και μα ι ι στο ο ρο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ος

και Μα ι ι στο ο ρο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

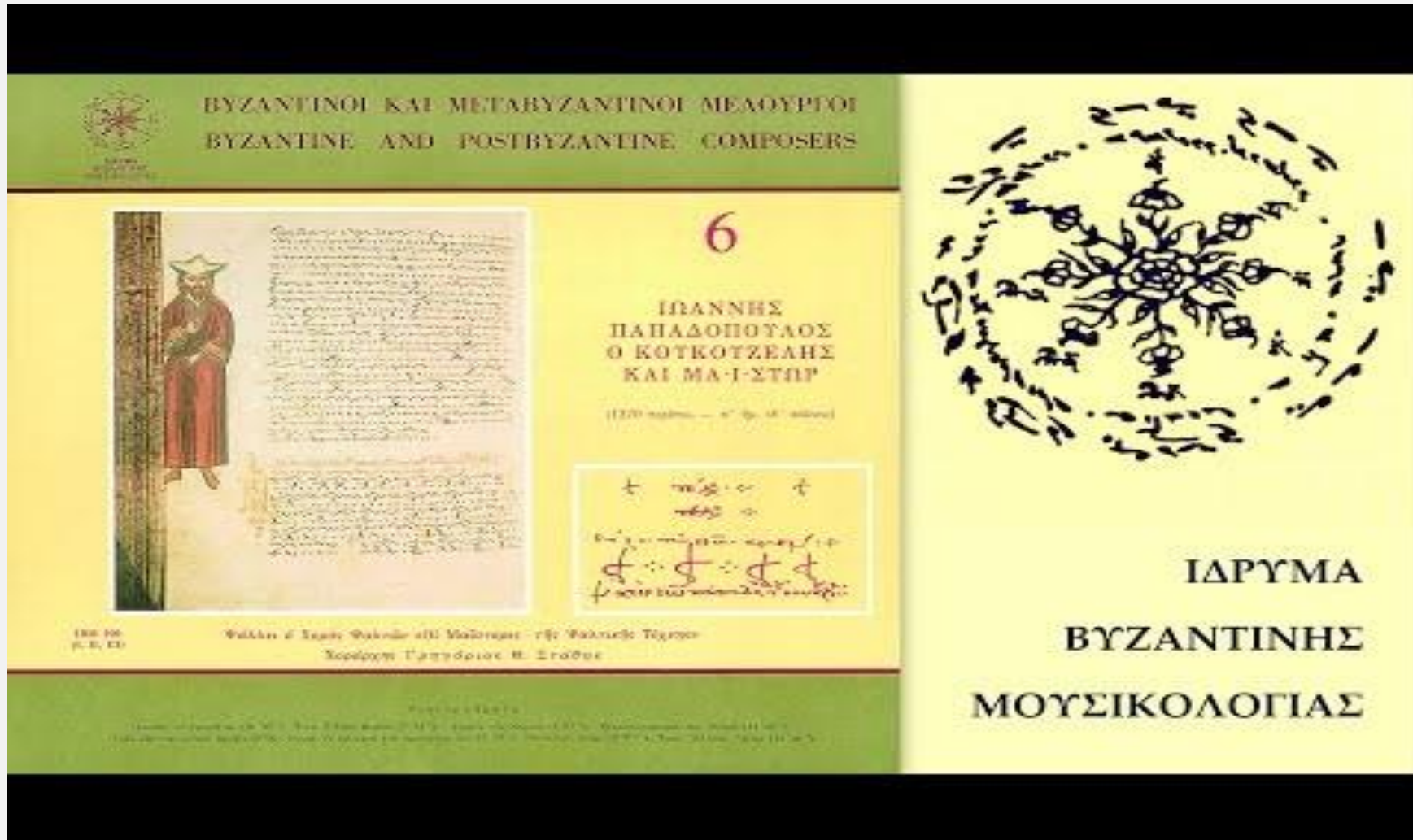
Ἡ ἐπιλογή γιὰ τὴν ἐνασχόλησή μας μὲ τὸ συγκεκριμένο μελοποίημα ἐλαύνεται ἀπὸ τρία κίνητρα:

- ❖ **πρῶτον**, ἡ στοχοθεσία τοῦ μελοποιοῦ του ἐνέχει καταφανῶς μουσικοπαιδαγωγικὴ προοπτικὴ, γεγονὸς ποὺ συνδέει εὐθέως τὸ ἐγχείρημα μὲ τὴ θεματολογία τοῦ παρόντος συνεδρίου

Ἐπιτελεστικὲς Ἐπιλογές III

- ❖ **Προεξαγγελία** ἐκάστου σημαδίου (ἐκτός τῶν ἐναπομεινασῶν ἐπεξηγηματικῶν φράσεων, δηλωτικῶν –πάντως– ἰδιαιτέρων θέσεων) ἐκ μέρους τοῦ χοράρχου-διδασκάλου, ἐν εἴδει προτροπῆς πρὸς ψαλμώδησή τους [: «σημάδια ψαλλόμενα» ἢ «σημάδια ψαλτά» ἢ «σημάδια χειρονομιστά»] ἀπὸ τὸν ἀσκούμενο χορὸ ψαλτῶν-μαθητῶν
- ❖ **Σχεδιασμός** ἐκάστου τῶν ἐκφωνουμένων καὶ ἐν συνεχείᾳ ψαλλομένων σημαδίων, ἀπὸ καλλιγράφου “κωδικογράφο”, πρὸς ἐποπτικότερη διδασχὴ, ὑπὸ τὴν παιδαγωγικὰ δόκιμη σύμπραξη (μουσικῆς) ἀνάγνωσης/μελέτης, (παρασημασμένης) γραφῆς καὶ τελικῶς ψαλμώδησης (ἐρμηνείας/ἐπιτέλεσης) τοῦ μελετωμένου ὕλικου (τῶν θέσεων)

- ❖ **δεύτερον**, ή ίδια σύνθεση αποτελεί ένα από τα πρώτα μελοποιήματα που έρμήνευσε και δισκογράφησε ο χορός ψαλτών «Οί Μαΐστορες τής Ψαλτικής Τέχνης» πρὶν ἀπὸ σαράντα περίπου χρόνια, στην πρώτη του δημόσια εμφάνιση, ὑπὸ τῆ διδασκαλία καὶ χοραρχία τοῦ καθηγητοῦ Γρηγορίου Στάθη



- **τρίτον**, τέλος, ή χρονική συγκυρία τής διοργάνωσης τοῦ παρόντος συνεδρίου συμπίπτει καὶ μὲ τὴν ἐπέτειο τῶν εἴκοσι ἐτῶν τῆς ἀπὸ τὸν ὀμιλοῦντα διδασκαλίας καὶ διεύθυνσης τοῦ χοροῦ· ὁπότε, ἡ τωρινὴ «ἐπανερμηνεία» τῆς σύνθεσης ἐκλαμβάνει καὶ τὴ μορφή μιᾶς μουσικολογικῆς ἀναστοχαστικῆς ἀναδρομῆς στὴν ἱστορία τοῦ χοροῦ, κυρίως ὅμως ἐκδηλώνει ἀγαπητικῶς καὶ ἐμπράκτως τὴ βούληση ἀπότισης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ ἱδρυτῆ καὶ πρώτου διδασκάλου καὶ χοράρχη του ...